

Undervisernoter:

Kultur og dialog som redskab til konfliktnedtrapning

- for plejefamilier

Undervisernoterne består af to dele:

1. del: Baggrundsviden til underviseren
2. del: Noter til de enkelte slides til undervisningen

1. del: Baggrundsviden til underviseren

Overskrift	Noter
Dette moduls indhold:	Dette modul har fokus på kultur og dialog som redskab til konfliktnedtrapning. Modulets indhold: <ul style="list-style-type: none">• Hvad er magt?• Omsorg og magt• Forbud mod ydmygende, hånende og nedværdigende behandling• Sprog, kultur og etik
Varighed:	Hvis hele modulet gennemføres som foreslået, vil der skulle sættes ca. 3½ timer af til undervisningen eksklusiv pauser.

Målgruppe:	<p>Materialet er målrettet til undervisning af plejefamilier. Der er udarbejdet særskilt undervisningsmateriale til kommunale plejefamilier om indberetning af afværgehjælp.</p> <p>Der er udviklet særskilt materiale til undervisning af ledere og medarbejdere i private opholdssteder og på alle typer af døgninstitutioner dvs. almindelige åbne døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner, delvis lukkede døgninstitutioner samt åbne, sikrede og særlig sikrede afdelinger på sikrede institutioner.</p>
Anvendelse:	<p>Materialet består af flere moduler med tilhørende undervisernoter. I alle moduler er der fokus på at forebygge og håndtere magtanvendelse i praksis.</p> <p>Materialet kan anvendes som en del af en kursusdag eller tilrettelægges som et selvstændigt undervisningsforløb fx. ved temadage, personalemøder eller lignende. På Socialstyrelsens hjemmeside findes forslag til sammensætning af kursusdage.</p> <p>Hvert modul foreligger i to udgaver, en låst PDF-fil og en Power Point udgave, der kan redigeres i. Herved kan materialet tilpasses den pågældende deltagerkreds. Eksempelvis er der forslag til øvelser, disse kan udelades, hvis underviser vurderer, at det ikke er relevant for deltagerkredsen. Hvis underviser vurderer, at der er et behov for at gå i dybden med udvalgte øvelser eller emner, er dette også muligt. Det er ligeledes muligt at tilpasse materialet til den målgruppe deltagerne arbejder med eksempelvis i forhold til målgruppens alder.</p>
Generel forberedelse:	<p>Det anbefales, at underviser forbereder sig ved brug af lovtæst, bekendtgørelse og vejledning. Derudover findes supplerende informationsmateriale på Socialstyrelsens hjemmeside, herunder casemateriale og dilemmafilm.</p>
Supplerende materiale, der kan anvendes i undervisningen	<p>Der er ingen forslag til supplerende materiale i dette modul.</p>
Baggrund for lov om voksenansvar for anbragte børn og unge	<p>I juni 2013 nedsatte den daværende regering Udvalget om magtanvendelse på anbringelsessteder for børn og unge (Magtanvendelsesudvalget). Udvalget havde til formål at afklare, beskrive og analysere de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for anbragte børn og unge, herunder en analyse af udfordringerne ved det daværende regelsæt. Magtanvendelsesudvalget skulle endvidere komme med forslag til et kommende regelsæt.</p> <p>Baggrunden for nedsættelsen af udvalget var bl.a., at både Folketingets Ombudsmand og Folketingets § 71-tilsyn havde påpeget, at det eksisterende hjemmelsgrundlag for magtanvendelse på børne- og ungeområdet var uklart.</p> <p>Magtanvendelsesudvalget havde en bred sammensætning af medlemmer bl.a. med kommunale og regionale repræsentanter, repræsentanter for</p>

relevante organisationer for praksisfeltet samt børneorganisationer samt faglige eksperter. I udvalgsarbejdet deltog tre børneeksperter, som tidligere har været anbragt. Daværende direktør ved Folketingets ombudsmand Jens Møller fungerede som formand for udvalget. Børnerådet sikrede endvidere yderligere inddragelse af børn og unge gennem tre børneekspertergrupper.

Magtanvendelsesudvalget afgav i marts 2015 betænkning nr. 1551/2015 om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

Magtanvendelsesudvalget anbefalede, at der blev udarbejdet et helt nyt og selvstændigt regelsæt om magtanvendelse over for anbragte børn og unge med en tydeliggørelse af de eksisterende regler, herunder med tydeliggørelse af børns og unges rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i deres selvbestemmelsesret. På enkelte områder anbefalede udvalget en vis udvidelse af adgangen til at gribe ind overfor anbragte børn og unge, herunder muligheden for afværgehjælp og undersøgelse af et barn eller en ung person på sikrede døgninstitutioner. Udvalget tog i sine overvejelser og anbefalinger udgangspunkt i børns og unges grundlæggende rettigheder, herunder retten til omsorg og beskyttelse.

Den 5. november 2015 indgik Regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Alternativet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti en aftale om rammerne for voksenansvar over for anbragte børn og unge (Klare rammer for voksenansvar over for anbragte børn og unge). Aftalen følger op på aftalen om udmøntningen af satspuljen for 2016 for social- og indenrigsområdet. Aftalen lægger sig tæt op ad anbefalingerne fra Magtanvendelsesudvalget, og loven om voksenansvar for anbragte børn og unge er en udmøntning af den politiske aftale.

Lov om voksenansvar har til formål at fastsætte rammer for plejefamilier og personales adgang til, som led i varetagelsen af den daglige omsorg, at anvende magt og foretage andre indgreb i anbragte børn og unges Selvbestemmelsesret og sikre de anbragte børn og unges retssikkerhed i forbindelse hermed.

Lov om voksenansvar for anbragte børn og unge regulerer forholdene under anbringelsen, og den indeholder således blandt andet flere af de bestemmelser, der før fandtes i Servicelovens §§ 123-123d samt den tidligere magtanvendelsesbekendtgørelse. Bestemmelser om afgørelser om anbringelse og kriterier for anbringelse på delvis lukkede afdelinger og delvis lukkede institutioner samt sikrede afdelinger og særlig sikrede afdelinger er samlet i servicelovens §§ 63a-63c i kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge.

2. del: Noter til de enkelte slides til undervisningen

Dias 2:

<p>Formål</p> <ul style="list-style-type: none">• At plejefamilier får kendskab til og viden om begreberne magt og omsorg• At plejefamilier får kendskab til, hvordan kultur og dialog kan forebygge konflikter <p>Kultur og dialog som redskab til konfliktneutrering 2</p>

	Noter: Formål
Dias 2	<p>Modulet handler blandt andet om forståelsen af magt for den enkelte samt hvilke de typer af magtanvendelse, der er og ikke er hjemmel til i plejefamilier.</p> <p>Herudover er der fokus på, at deltagerne får et indblik i, hvordan det er at blive underlagt magt, og at sprog og kultur er/opfattes meget forskelligt fra individ til individ.</p> <p>Det vil for nogle være velkendt stof, men gennemgangen af dias kan være en opfriskning eller et udgangspunkt for drøftelser af erfaringer.</p>

Dias 3:

Indhold

Modulets indhold:

- Hvad er magt?
- Omsorg og magt
- Forbud mod ydmygende, hånende og nedværdigende behandling
- Sprog, kultur og etik

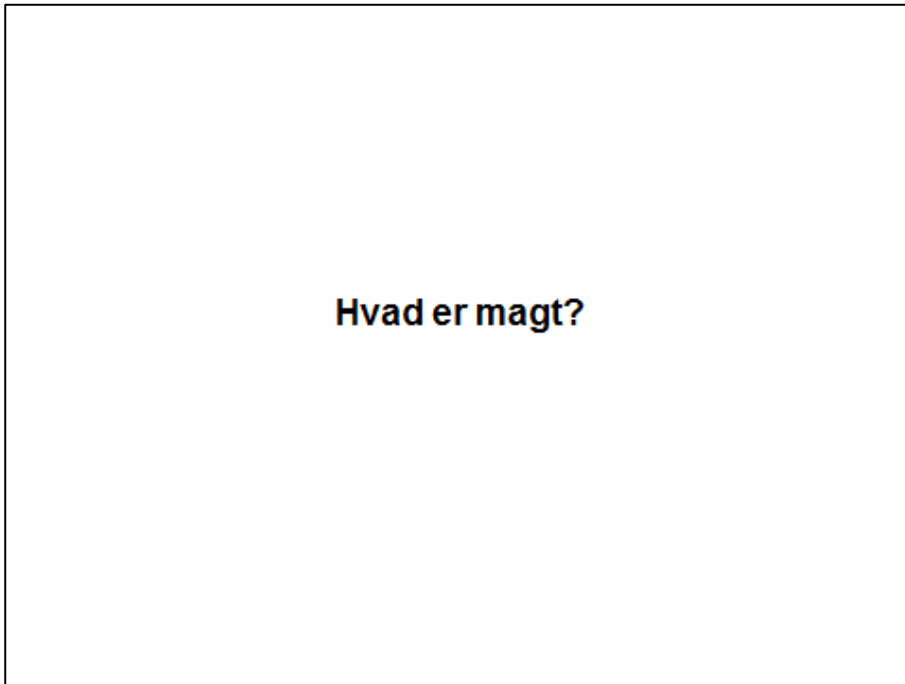
Andre relevante moduler til plejefamilier:

- Opfølgning på konflikter – samtale med barnet eller den unge
- Konflikthåndtering og –forebyggelse
- Indberetninger (Kommunale plejefamilier)

Herudover er der flere moduler omkring lovgivningen.

Dias 3	Noter: Indhold Indholdet I dette og andre moduler
--------	---

Dias 4:

Dias 4	<p>Noter: Hvad er magt?</p> <p>Det følgende omhandler forståelsen af magt for den enkelte samt at få synliggjort, at magt kan forstås forskelligt af forskellige mennesker. Herudover kan det give deltagerne en refleksion over, hvad de selv tænker om magt i relationen mellem børn eller unge og plejeforældre.</p>
--------	--

Dias 5

Øvelse: Hvad er magt?

Ét eksempel pr. person på episoder med børn eller unge, der for jer viser udøvelse af magt eller episoder, hvor I er i tvivl, om der blev anvendt magt.

Det kan både være i fysisk og i sproglig forstand.

Det kan være noget, I selv har oplevet eller har hørt om for eksempel i dagtilbud, skole, supermarkedet eller jeres arbejdsliv.

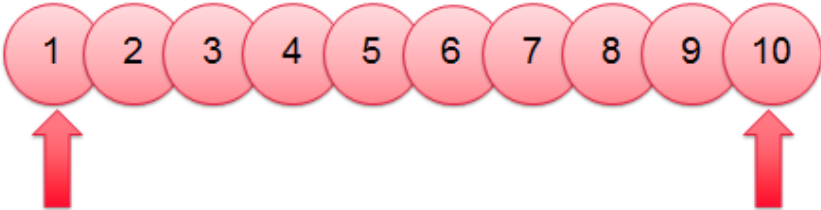

Kultur og dialog som redskab til konflikttræning 5

Dias 5	<p>Noter: Øvelse: Hvad er magt?</p> <p>Anslået tidsforbrug:</p> <ul style="list-style-type: none">• 5 minutter til præsentation af øvelsen.• 15 minutter til gruppearbejde, hvor der diskuteres og nedskrives. <p>Øvelsen tager udgangspunkt i, at der drøftes 2 og 2.</p> <p>Forslag til øvelse: Formålet med øvelsen er, at deltagerne kan diskutere deres egen forståelse af magt samt få synliggjort, at magt kan forstås forskelligt af forskellige mennesker. Grupperne kan med fordel sammensættes af deltagere, der ikke er ægtefæller/medforældre i denne øvelse, da det kan være gavnligt og interessant at få input fra én, man ikke kender så godt. Deltagerne skal i øvelsen alle nå kort at beskrive én episode hver. De skal derfor skifte midt i øvelsen, så de begge når at byde ind. Det er bare er en hurtig brainstorm, og der vil efterfølgende være en dialog om de forskellige eksempler. Efter en kort øvelse vil der være en dialog om deltageres eksempler.</p>
--------	--

Dias 6:

Øvelse:
Hvor vil du placere dig selv på skalaen?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Magt skal aldrig forekomme mellem anbragte børn og unge og plejeforældre.

Magt er et nødvendigt redskab i arbejdet med anbragte børn og unge.

Kultur og dialog som redskab til konflikttræning

6

	Noter: Øvelse: Hvor vil du placere dig selv?
Dias 6	<p>Anslået tidsforbrug: 10 minutter</p> <ul style="list-style-type: none">• 5 minutter til at præsentere øvelsen• 5 minutter til at udfylde <p>Der uddeles et eksemplar til hver deltager.</p> <p>Forslag til øvelse: Formålet med øvelsen er, at deltagerne selv får et indblik i, hvad de tænker om magt i relationen mellem børn eller unge og plejeforældre. Deltagerne skal sætte et kryds på den udleverede seddel. Gør evt. deltagerne opmærksom på, at det kun er til deres eget brug, og de behøver ikke bruge lang tid på at overveje svaret. Bed hver enkelt om at placere sig selv på skalaen.</p> <p>I slutningen af modulet udfyldes samme ark igen, og der vil være en dialog om dette. Men det er kun til deres eget brug.</p> <p>Man kan evt. spørge deltagerne, om de tænker, at placeringen på skalaen også kan være afhængig af barnets alder og problematikker?</p>

Dias 7:

**Opsamling i plenum:
Hvad er magt?**

"Når vores 10-årige prøver at åbne sikkerhedsselen, mens vi kører, så holder vi hans hænder"

"Når vores teenagedreng ikke vil stå op, så kaster vi en smule vand i hovedet på ham"

"Når vores 8-årige ikke vil i seng, så bærer vi hende op ad trapperne"

Hvad tænker I om udsagnene?
Og hvad tænker I om jeres egne eksempler?

Kultur og dialog som redskab til konfliktretning

7

	Noter: Opsamling i plenum: Hvad er magt?
Dias 7	<p>Anslået tidsforbrug:</p> <ul style="list-style-type: none">• 20 minutter - Opsamling og dialog – på øvelse: Hvad er magt? <p>Forslag til øvelse: Formålet med øvelsen er, at deltagerne kan diskutere deres egen forståelse af magt og få det synliggjort, at magt kan forstås forskelligt af forskellige mennesker. Og at der er grænsetilfælde, som det er særligt vigtigt at reflektere over.</p> <p>Deltagerne skal nu fortælle om de eksempler, de kom frem til i <i>Øvelse: Hvad er magt?</i> Udsagnene på dias kan hjælpe diskussionen på vej.</p> <p>Bed deltagerne om at definere, hvad der er fælles, og hvad der er forskelligt?</p> <p>Stil evt. spørgsmål som:</p> <p>Er der noget, I vil have uddybet ved nogle af de andres opfattelse af magt? Eller noget I gerne vil uddybe ved jeres egen?</p> <p>Man kan også i opsamlingen stille spørgsmål som:</p> <ul style="list-style-type: none">• Hvorfor er det svært præcist at definere?• Er der tilfælde, hvor man kan komme i tvivl? (tag evt. udgangspunkt i deltagerens egne eksempler, hvor de har udtrykt tvivl)• Kan alderen spille ind på, hvornår det er magt? (at fastholde en 2-årig, når hun skal have flyverdragt på kontra at gøre det samme med en 10-årig)• Er der tilfælde, hvor alle pædagogiske redskaber ikke blev afprøvet? <p>Underviser kan evt. hjælpe deltagerne på vej ved at nævne følgende spørgsmål som gode at stille sig selv, når man er i tvivl, om det er magt eller ej:</p>

	• Hvis der var en anden voksen, der handlede sådan over for mit barn, hvordan ville jeg da opfatte det?• Hvis der var en anden person, der handlede sådan overfor mig, hvordan ville jeg da opfatte det?• FØLES det rigtigt? (fortæl evt., at det oftest er ret nemt at mærke, når det går over grænsen)

Du kan som underviser evt. afslutte med at anerkende, at magt opfattes forskelligt – både ift. livsopfattelse, men også afhængig af, hvor man er placeret i magtforholdet.

Dias 8:

Omsorg og magt

Noter: Omsorg og magt

Dias 8

Det følgende omhandler blandt andet de typer af magtanvendelse, der er og ikke er hjemmel til i plejefamilier.

Herudover er der fokus på, at deltagerne får et indblik i, hvordan det er at blive underlagt magt og få en fornemmelse af, hvor grænsen går i fysisk guidning. Desuden at man som omsorgsgiver skal skelne tydeligt mellem, hvornår man som voksen varetager barnets behov for omsorg, og hvornår det i højere grad handler om den voksnes behov.

Dias 9:

Gælder i plejefamilier	Gælder IKKE i plejefamilier Eksempler på typer af magtanvendelser, der er hjemmel til i andre anbringelsestyper (fx døgninstitutioner, sikrede institutioner m.fl.)
Mindre nødvendige indgreb (omsorgshandlinger) som led i voksenansvaret	Fysisk fastholdelse
Fysisk guidning i kommunale plejefamilier	Isolation
Afværgehjælp i kommunale plejefamilier	Tilbageholdelse af effekter/genstande
	Undersøgelse af værelse
	Undersøgelse af person
	Kontrol med kommunikation

Kultur og dialog som redskab til konfliktreparation 9

	Noter: Magtanvendelse eller indgreb i selvbestemmelsesretten m.v. ifølge lovgivningen
Dias 9	<p>Formålet med dette dias er at tydeliggøre, at der er mange typer af magtanvendelse, der ikke er hjemmel til i plejefamilier. Næsten alle de punkter, der er nævnt i dette dias, har plejefamilier IKKE hjemmel til at gennemføre. Kun mindre nødvendige indgreb som led i omsorgen – voksenansvaret - der hjemmel til at bruge for plejefamilier, herunder netværksplejefamilier. I kommunale plejefamilier er der tillige hjemmel til at anvende fysisk guidning samt afværgehjælp.</p> <p>Underviser kan gennemgå punkterne. Hvis der er behov for dette, vil nogle af dem kunne eksemplificeres, fx: Undersøgelse af værelse, hvis der er mistanke om, at teenagedrengen ryger hash, og man derfor leder på værelset efter dette. Kontrol med kommunikation: Hvor barnet er anbragt på en døgninstitution, og Børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om, at der skal være kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler med navngivne personer af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling.</p> <p>Næsten alle de punkter, der er nævnt i dette dias, har plejefamilier IKKE hjemmel til at gennemføre.</p> <p>Hvis der foretages magtanvendelse eller andre indgreb i et barns selvbestemmelsesret, gælder altid:</p> <ul style="list-style-type: none">• Skal have hjemmel• Skal stå i rimeligt forhold til formålet (Proportionalitet)• Må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk bistand• Skal begrænses til det absolut nødvendige• Afstraffelse er forbudt

- Ydmygende, hånende og anden nedværdigende behandling er forbudt

Plejefamilier, herunder netværksfamilier kan som led i omsorgen og voksenansvaret foretage mindre indgreb, fx ved tandbørstning eller ved påklædning af et 3årigt barn. Kommunale plejefamilier har særskilt hjemmel til at anvende fysisk guidning og afværgehjælp. **Alle de andre magtanvendelser eller indgreb i selvbestemmelsesretten er der ikke hjemmel til at bruge i en plejefamilie.**

Plejefamilierne kan således som led i varetagelsen af den daglige omsorg foretage visse indgreb over for et anbragt barn eller en ung, herunder f.eks. fysisk guide ved at lægge en arm om skulderen på barnet eller den unge for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med eller andre lignende omsorgsforanstaltninger.

Plejefamilier har den samme adgang til at fastsætte og opretholde regler i deres eget hjem - i lighed med, hvad der gælder i almindelige familier. Plejeforældrene kan f.eks. stoppe og irettesætte børn, der kaster med mad, løber rundt med mudrede sko osv.

I den daglige omsorg for et barn eller en ung kan der opstå situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ønsker og plejeforældrenes faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende. I en sådan situation skal der ske en afvejning af hensynet til barnets eller den unges selvbestemmelsesret over for hensynet til barnet eller den unges ret til omsorg. Barnets alder og modenhed eller eventuel funktionsnedsættelse kan f.eks. medføre, at det kan være nødvendigt at anvende fx fysisk guidning over for især børn under skolealderen for at undgå, at barnets sundhed eller udvikling lider skade.

Der kan sondres mellem følgende situationer, hvor der er behov for at gribe ind:

- Faretilfælde
- Beskyttelse mod konkrete risikofaktorer
- Daglig basis
- I opdragelsesøjemed

Der kan også være situationer, hvor barnet eller den unge ikke er i stand til at varetage f.eks. hygiejnemæssige foranstaltninger, og hvor det henset til omsorgspligten er nødvendigt at gribe ind og sikre, at barnet f.eks. kommer i bad, får børstet tænder, klippet hår eller negle eller får skiftet en ble. I sådanne situationer kan der således være behov for kortvarigt at fastholde barnet eller den unge.

Hvordan der gribes ind samt omfanget af barnets eller den unges modstand vil generelt være væsentlige kriterier for, om der er tale om omsorgshandlinger eller egentlig fysisk magtanvendelse.

Det anses således for en omsorgshandling at anvende fysisk guidning, hvorved man ved fysisk kontakt angiver, hvad man ønsker barnet eller den unge skal (eks. følge med, sætte sig osv.). Der er tale om en omsorgshandling, så længe barnet eller den unge ikke gør aktiv modstand. Hvis barnet eller den unge yder aktiv modstand, skal den fysiske kontakt ophøre, medmindre barnet eller den unge udsættes for fare, hvis man slipper taget.

<p>Et eksempel på anvendelse af proportionalitetsprincippet i forbindelse med fysisk guidning er, at det <i>kan være nødvendigt</i> at anvende fysisk guidning til at få et mindre barn i seng, hvis fx barnet en sommeraften insisterer på at fortsætte med at lege i haven på trods af, at det er sengetid. Det er derimod <i>ikke nødvendigt</i>, at det mindre barn skal ind i huset for at hilse på en gæst.</p>

Dias 10:

Øvelse: Fysisk guidning

Kultur og dialog som redskab til
konfliktretning

10

Dias 10	<p>Noter: Øvelse: Fysisk guidning</p> <p>Anslået tidsforbrug:</p> <ul style="list-style-type: none">• 20 minutter (der skal både være tid til at gennemføre øvelsen og diskutere efterfølgende) <p>Forslag til øvelse: At blive guidet ud af lokalet med en arm om skulderen.</p> <p>Formålet med øvelsen er, at deltagerne på egen krop mærker, hvordan det er at blive underlagt magt og få en fornemmelse af, hvor grænsen går i fysisk guidning.</p> <p>Øvelsen går ud på at vise et eksempel på fysisk guidning OG et eksempel, hvor det går over grænsen og bliver en fysisk magtanvendelse (som plejefamilier IKKE har hjemmel til at anvende). Ved denne øvelse kan underviser ud fra sit indtryk af deltagerne vælge, om underviser vil bede to deltagere om at gennemføre øvelsen, om underviser vil være den, der fører eller den, der lader sig blive ført.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Lad vedkommende føre dig ud af lokalet med en arm om skulderen. Diskutér – er det magt? Hvorfor/hvorfor ikke?2. Lav øvelsen igen og (italesæt, at du/den anden deltager vil modsætte sig denne gang, men at vedkommende alligevel skal føre dig/den anden deltager ud). Gennemfør øvelsen. <p>Efter øvelsen bør der være en dialog med deltagerne.</p> <p>Spørgsmål, der kan tages op er fx:</p> <ul style="list-style-type: none">• Hvad er forskellen i de to situationer?• Hvor går grænsen mellem fysisk guidning og fysisk magtanvendelse (som plejefamilier
------------	--

IKKE har hjemmel til at anvende)?

Underviser bør sikre, at nedenstående er helt tydeligt for deltagerne:

1. Fysisk guidning er tilladt i forbindelse med § 3 voksenansvar, så længe der ikke gøres modstand og fx af hensyn til tryghed og trivsel i plejefamilien i de tilfælde, hvor barnet eller den unge generer eller udøver chikane over for plejeforældrene, deres børn eller andre.
2. Fysisk magtanvendelse er IKKE tilladt i plejefamilier, så hvis barnet eller den unge gør modstand, skal man slippe barnet. Efterfølgende må man som plejeforælder lægge en plan for, hvordan man håndterer situationen næste gang. Afhængig af barnets eller den unges modenhedsniveau vil det være en god idé at inddrage ham/hende i løsningen. Hvis det er et problem, der opstår gentagne gange, og det er svært selv at finde en løsning, så brug jeres familieplejekonsulent som sparringspartner.

Spørg evt. deltagerne, om der er nogle, der har gode erfaringer, de gerne vil byde ind med?

Gentag evt. igen at følgende spørgsmål er gode at stille sig selv, når man er i tvivl, om det er magt eller ej:

Hvis der var en anden voksen, der handlede sådan over for mit barn, hvordan ville jeg da opfatte det?

Hvis der var en anden person, der handlede sådan overfor mig, hvordan ville jeg da opfatte det?
FØLES det rigtigt? (oftest er det ret nemt at mærke, når det går over grænsen)

Dias 11:

Omsorg og magt

- Grænsen mellem magt og omsorg kan være flydende
- Omsorgspligten må ikke føre til omsorgstvang
- Omsorgspligten skal efterleves med respekt for barnet eller den unge og må ikke betyde, at barnet eller den unge tvinges til mere, end det har behov for eller ønsker
- Voksenansvarslovens § 3 giver ikke adgang til at anvende fysisk magt
- En beslutning om indgreb i barnets selvbestemmelsesret skal altid bero på en faglig vurdering af barnets behov og proportionalitetsprincippet
- Magt er aldrig en tilgang, der kan bruges som et pædagogisk redskab

Kultur og dialog som redskab til
konfliktretning

11

Noter: Omsorg og magt

Dias
11

Formålet med dette dias er at få deltagerne til at reflektere over, at man som omsorgsgiver skal skelne tydeligt mellem, hvornår man som voksen varetager barnets behov for omsorg, og hvornår det i højere grad handler om den voksnes behov.

Et eksempel er, at det kan være nødvendigt at anvende fysisk guidning til at få et mindre barn i seng, hvis fx barnet en sommeraften insisterer på at fortsætte med at lege i haven på trods af, at det er sengetid. Det er derimod ikke nødvendigt, at det mindre barn skal ind i huset for at hilse på en gæst.

Omsorgstvang: Er en hjælp/indsats, der krænker barnets eller den unges grundlæggende rettigheder – eksempelvis ved at gennemføre en magtanvendelse på et forkert grundlag.

Proportionalitetsprincippet: Mindst mulige indgreb skal altid vælges, og målet skal stå i overensstemmelse med midlet.

Magt som pædagogisk redskab: Det er ikke sandsynligt og ej heller en pædagogisk hensigt, at et barn eller en ung kan lære noget af, at der bliver brugt magt.

Plejeforældrene kan lære af situationen, men barnet eller den unge skal aldrig lære igennem brugen af magt.

Plejefamilier har med Voksenansvaret § 3 mulighed for at gennemføre mindre indgreb ifm.:

- I opdragelsesøjemed
- Sikring af barnets basale behov, f.eks. hygiejne
- I beskyttelsesøjemed, fx beskyttelse i faresituationer eller mod risikofaktorer

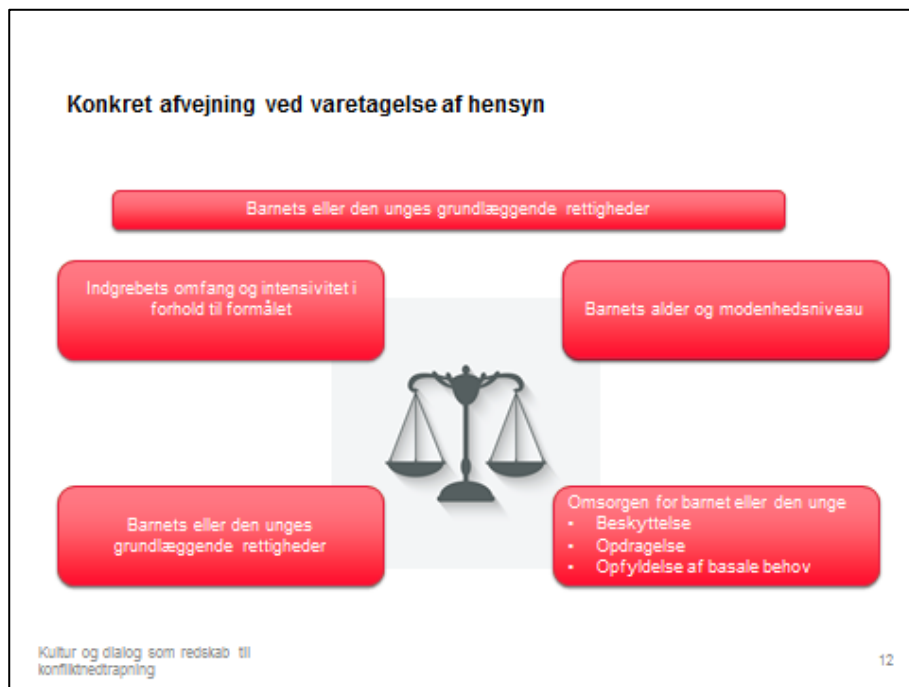
OBS: Der er ikke i voksenansvarslovens § 3 hjemmel til at anvende fysisk magt. Ved fysisk magt forstås tilsvarende som i lovens § 9 at fastholde eller føre barnet på trods af, at det gør aktiv modstand.

Dog altid ud fra en faglig vurdering af barnets behov og proportionalitetsprincippet.

Da formålet med dette dias er at opmuntre deltagerne til at reflektere over definition på omsorg og forskellen mellem omsorg og magt, kan underviser med fordel, når der kommer spørgsmål, bede deltagerne om selv at give eksempler på, hvornår de har oplevet situationer, hvor de lige har skullet stoppe op for at overveje, om en opgave (fx oprydning på værelset) bør opgives, eller om de har eksempler på, i hvilke situationer omsorgspligt kan blive til omsorgsvang?

Underviser kan også selv forberede nogle eksempler. Et eksempel kan være, at barnet har haft en rigtig hård dag, og forældrene insisterer på, at der skal ryddes op på værelset i dag. Skal opgaven opgives, fordi det vil være mere hensigtsmæssigt at gøre det i morgen, hvor der er mere overskud?

Dias 12:

Noter: Konkret afvejning ved varetagelse af hensyn

Dias
12

Formålet med dette dias er at fremhæve, at der altid skal ske en afvejning, når man som omsorgsgiver skal skelne tydeligt mellem, hvornår man som voksen varetager barnets behov for omsorg, og hvornår det i højere grad handler om den voksnes behov.

Proportionalitetsprincippet: Mindst mulige indgreb skal altid vælges, og målet skal stå i overensstemmelse med midlet.

Omsorghensynet og den indsats, der kan iværksættes afhænger blandt andet af barnets eller den unges alder samt modenhedsniveau.

Underviser kan ved hjælp af forskellige eksempler gennemgå de forskellige afvejninger, der bør finde sted.

Et eksempel kunne være: Hvis barnet eller den unge for eksempel vil udenfor om vinteren uden overtøj. Da vil der være forskellige afvejninger afhængigt af, om det er et 4-årigt barn eller en 16-årig ung.

Dias 13:

Forbud mod ydmygende, hånende og nedværdigende behandling

Dias 13	<p>Noter: Forbud mod ydmygende, hånende og nedværdigende behandling</p> <p>Det følgende omhandler forbuddet mod ydmygende, hånende og nedværdigende behandling.</p>
------------	--

Dias 14:

Forbud mod ydmygende, hånende og nedværdigende behandling

- Børn og unge er unikke individer – deres værdighed skal respekteres
- Ydmygende, hånende og anden nedværdigende behandling er forbudt
- Behandling må ikke give anledning til frygt, angst eller mindreværdsfølelse

Det afgørende er ikke altid handlingen eller ordene, men måden og oplevelsen.

Noter: Forbud mod ydmygende, hånende og nedværdigende behandling

Dias
14

Formålet med dette dias er at sikre, at deltagerne reflekterer over, hvad ydmygende, hånende og nedværdigende behandling er.

Ydmygende, hånende og nedværdigende behandling dækker både over fysiske og sproglige handlinger.

Underviser kan give eksempler såsom:

Det kan for eksempel være at bære en ung på 14 år, der skal føres væk fra en situation.

Det kan også være at tale nedværdigende til et barn.

Underviser kan evt. også gøre opmærksom på, at der jo er helt åbenlyse eksempler på ydmygende, hånende og nedværdigende behandling.

Der hvor det bliver svært, er i grænsetilfældene, hvor det for én person ikke vil opleves ydmygende eller hånende, men det for en anden person vil.

Det afgørende er derfor ikke altid handlingen eller ordene, men måden og oplevelsen.

Et eksempel kunne være, at det for nogle personer vil være en fælles humor, man deler, at man kalder hinanden "Lille pjok", hvor det for en anden person kan føles grænseoverskridende og ydmygende.

Underviser kan evt. gentage, at følgende spørgsmål er gode at stille sig selv, når man er i tvivl, om det er ydmygende, hånende og anden nedværdigende behandling:

- Hvis der var en anden voksen, der handlede sådan over for mit barn, hvordan ville jeg da opfatte det?
- Hvis der var en anden person, der handlede sådan overfor mig, hvordan ville jeg da opfatte det?
- FØLES det rigtigt? (oftest er det ret nemt at mærke, når det går over grænsen)

Dias 15:

Oplæg til dialog: [Dilemmafilm om Dan og Henrik](#)

Oplæg til dialog med udgangspunkt i film om Dan og Henrik, hvor pædagogen Henrik er presset og agerer uhensigtsmæssigt

Kultur og dialog som redskab til konfliktneutrering

15

	<p>Noter: Oplæg til dialog: Dilemmafilm om Dan og Henrik</p>
Dias 15	<p>Formålet med at vise filmen er at vise et tydeligt eksempel, hvor der er en pædagog, der tydeligvis går over strengen.</p> <p>Anslået tidsforbrug:</p> <ul style="list-style-type: none">• 5 minutter til at vise film.• 15 minutter i plenum, hvor underviser stiller udvalgte refleksionsspørgsmål. <p>Det foreslås, at spørgsmålene herunder bruges:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Hvordan fortolker I situationen og konflikten?<ol style="list-style-type: none">a. Set fra barnets perspektiv?b. Set fra pædagogens perspektiv?c. Set som udenforstående?2. Kender I til situationer fra jeres arbejde, som har fællestræk med den viste?<ol style="list-style-type: none">a. Hvilke?b. Hvordan blev de håndteret?

Dias 16:

Øvelse:
Hvad er ydmygende, hånende og nedværdigende behandling for jer?

Ét eksempel pr. person på ydmygende og hånende behandling.

Det kan både være i fysisk og i sproglig forstand.

Det kan være noget, I selv har oplevet eller har hørt om for eksempel i dagtilbud, skole, supermarkedet eller jeres arbejdsliv.

Kultur og dialog som redskab til konfliktretning

16

Dias 16	<p>Noter: Øvelse: Hvad er ydmygende, hånende og nedværdigende behandling for jer?</p> <p>Anslået tidsforbrug:</p> <ul style="list-style-type: none">• 5 minutter til præsentation af øvelsen.• 10 minutter til gruppearbejde, hvor der diskuteres og nedskrives. <p>Øvelsen tager udgangspunkt i, at der drøftes 2 og 2.</p> <p>Forslag til øvelse: Formålet med øvelsen er, at deltagerne kan diskutere deres egen forståelse af ydmygende og hånende behandling samt få det synliggjort, at det kan forstås forskelligt af forskellige mennesker.</p> <p>Grupperne kan med fordel sammensættes af deltagere, der ikke er ægtefæller/medforældre i denne øvelse, da det kan være gavnligt og interessant at få input fra én, man ikke kender så godt.</p> <p>Deltagerne skal i øvelsen alle nå kort at beskrive én episode hver. De skal skifte midt i øvelsen, så de begge når at byde ind. Det er tænkt som en hurtig brainstorm, og der vil efterfølgende være en dialog om de forskellige eksempler.</p>
---------	---

Dias 17:

**Øvelse:
Ydmygende, hånende og nedværdigende
behandling – fortsat**

"Vi bruger meget sarkasme og ironi i vores familie, og det gør danskere jo generelt, så det skal han jo også lære at håndtere"

"Når Sebastian på 10 år bliver vred, så hjælper det nogle gange lige at kilde ham lidt og lave sjov, så bliver han lidt overrumplet, og man får afbrudt det raserianfald, der var på vej"

"I vores familie driller vi tit hinanden for sjov. For eksempel ved at sige: "Tag en tudekiks". Men det er kærligt ment, og det ved børnene også godt"

Hvad er ydmygende, hånende og nedværdigende behandling for jer?

Kultur og dialog som redskab til konfliktretning

17

Noter: **Øvelse: Ydmygende, hånende og nedværdigende behandling – fortsat**

Dias
17

Dialog efter øvelsen:

Anslået tidsforbrug: 20 minutter

- 10 minutter til samle op i plenum og evt. få eksempler i stikord på en whiteboard/flipover.
- 10 minutter til at have en dialog

Det anbefales, at underviser tager udgangspunkt i deltageres egne eksempler. Hvis der ikke er nogle 'kontroversielle' eksempler (der er i grænseområdet mellem acceptabel og ikke-acceptabel), så kan underviser anvende eksemplerne på dias.

Efter gruppearbejdet kan underviser bede deltagerne én efter én om at fortælle om deres et til to eksempler.

Underviser kan fx bede deltagerne om at definere, hvad der er fælles, og hvad der er forskelligt? Og evt. stille evt. spørgsmål som:

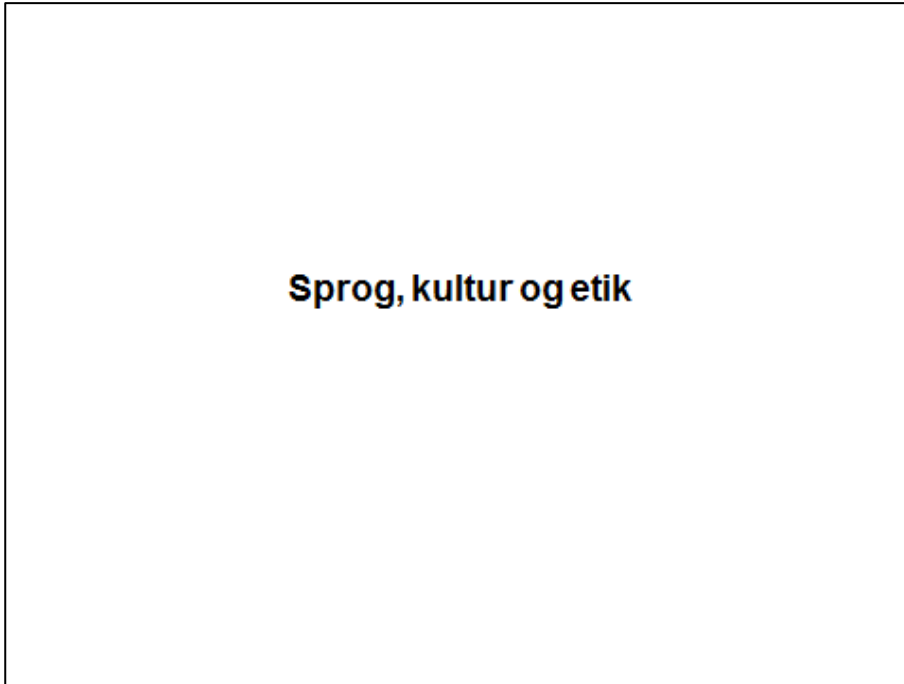
- Er der noget, I vil have uddybet ved nogle af de andres fortællinger om ydmygende, hånende og nedværdigende behandling? Eller noget I gerne vil uddybe ved jeres egen?

Man kan også i opsamlingen stille spørgsmål som:

- Hvorfor er det svært præcist at definere?
- Er der et tilfælde, hvor man kan komme i tvivl? (tag evt. udgangspunkt i deltageres egne eksempler, hvor de har udtrykt tvivl, og eksemplerne på dias)
- Kan alderen spille ind på, hvornår det er ydmygende behandling? Fx i tilfældet med

	Sebastian, hvis han var 16 år?
--	--------------------------------

Dias 18:

	Noter: Sprog, kultur og etik
Dias 18	Det følgende omhandler blandt andet de grænsetilfælde, hvor det kan være sværere at skelne mellem acceptabel og uacceptabel adfærd. Det handler om at være sig bevidst om, at sprog og kultur er/opfattes meget forskelligt fra individ til individ. At man skal kunne skelne mellem personlige holdninger – egne normer og værdier for og faglige værdier. Hvordan man kan sikre, at regler og adfærdsnormer eller en husorden ikke konfliktoptrapper, og hvordan man sikrer en løbende dialog i familien om disse emner.

Dias 19:

Sprog og dialog som en del af forebyggelsen

Sprogbrugen kan være påvirket af familiens kultur og værdier og kan påvirke mængden af konflikter.

Hvordan taler vi til hinanden i familien?

- Bruges der ironi, øgenavne og drillerier?
- Omtales andre familiemedlemmer eller uoverensstemmelser med disse foran børnene eller de unge?
- Tales der om konflikter foran børnene eller de unge og hvordan?

Hvordan taler vi til børnene?

- Hvordan er tonelejet, når vi taler til børnene eller de unge? Er det anderledes i konflikter?
- Bruges der ironi, øgenavne og drillerier?

Hvordan taler vi om børnene eller de unge – også når de ikke hører det?

- Kompetente/inkompetente, modne/umodne og ødelagte/uspolerede
- Italesættelse af udviklingspotentiale

Noter: Sprog og dialog som en del af forebyggelsen

Dias
19

Formålet med dette dias er at gøre opmærksom på, at det er gavnligt at være bevidst om, at sprog og kultur er/opfattes meget forskellig fra individ til individ, og at det derfor er vigtigt at bruge tid på at reflektere over det med mellemrum.

Underviser kan evt. gøre opmærksom på, at det afgørende ikke altid er selve handlingen eller ordene, men måden og oplevelsen, og at den ALTID er individuel.

Spørg fx deltagerne, om de har nogle erfaringer med, hvordan man kan afsøge, om barnet eller den unge føler sig tilpas med den sprogbrug og tone (fx sarkasme og ironi), de har i deres familie?

Andre spørgsmål, der kan stilles:

- Er der forskel på, når det er jeres egne børn, eller det er børnenes venner?
- Har I oplevet, når børnenes venner er på besøg, at de ikke helt forstår den tone, der bliver brugt?
- Har I oplevet, at der er forskel på, hvor gamle børnene er?

Underviser kan foreslå deltagerne forskellige muligheder for at afsøge, om barnet eller den unge føler sig tilpas med den sprogbrug og tone (fx sarkasme og ironi), de har i deres familiekultur:

- Det kan fx være, at de en uge aftaler, at én af dem ved middagsmaden har til opgave at observere barnet, når snakken går livligt. Efter middagen tager I en opsamling på, om I har bemærket, at der var noget sprogbrug eller lignende, som barnet/den unge reagerede negativt på.
- Det kan også være, at de inviterer en af deres venner hjem til middag og beder vennen

give dem en råt for usødet fortælling om, hvornår der foregår noget intern humor/kultur, som hun/han ikke forstår. Ikke fordi det nødvendigvis er noget, der påvirker et plejebarn, der er en integreret del af familien. Mere for at få rusket op i deres egne forestillinger/opfattelser af deres kultur i familien.

TIL PUNKT 3: Plejeforældre har magten til at sætte rammerne for et barn eller en ungs udvikling, og de kan (be)dømme, hvad barnet gør og siger som værende kompetent/inkompetent, modent/umodent og ødelagt/uspoleret.

Hvis man for eksempel italesætter: "Hvis vi bare havde fået Sofie tidligere, så kunne vi have gjort mere, men hun er kommet så sent til os, at vi ikke kan hjælpe hende med at opbygge de kompetencer, hun har brug for." "Fordi Emil har ADHD, så vil det ikke være muligt for ham at udvikle de kompetencer, han har brug for, så han kan sidde stille i skolen og lære noget".

Stil som underviser evt. spørgsmål som:

- Hvad tænker I?
- Kan det påvirke den måde, I håndterer barnet på?

Dias 20

Personlige holdninger og professionel etik

En forudsætning for at yde en professionel indsats er, at man skærper sin bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser, så de ikke bliver styrende for det professionelle arbejde.

Man bør kunne skelne mellem:

- Personlige holdninger – egne normer og værdier for, hvad der er rigtigt og forkert
- Professionel etik, hvor det er faglige værdier, som ligger til grund for vurderingen af, hvad der er rigtigt og forkert

Egne holdninger og normer kan:

- Udgøre en barriere for at anerkende og støtte barnet eller den unge
- Gøre det sværere at arbejde fagligt og etisk forsvarligt
- Være en hindring for at skabe en positiv relation til barnet eller den unge

Plejefamilien har i samarbejde med familieplejekonsulenten ansvar for, at der er en løbende dialog. Åbenhed og anerkendelse muliggør dialog.

Noter: Personlige holdninger og professionel etik

Dias
20

Et par eksempler på, at opdragelsen af børnene eller de unge kan være præget af egne værdier kan være:

- Et barn eller en ung er vegetar, og resten af familien spiser kød
- Det er vigtigt, at man spiser op, eller man skal blive siddende ved bordet, indtil alle er færdige

Hvordan præger egen opdragelse indsatsen overfor børnene eller de unge?

Spørg evt. deltagerne om:

- De har andre eksempler på barrierer – hvad andre tror er rigtig/forkert?
- Og eksempler på, hvor det kan være en udfordring at finde balancen mellem egne holdninger og normer og samtidig respektere barnets eller den unges behov?

Dias 21

Regler og adfærdsnormer

Regler og adfærdsnormer eller en husorden kan være konfliktpunkter i en hverdag. Reglerne handler om nødvendige og begrundede fælles normer for, hvad barnet eller den unge må, kan og skal, når man er i familien.

En konfliktnedtrappende kultur vil have en husorden, der omfatter aspekterne:

- Et sprog- og adfærdskodeks som plejeforældrene er enige om
- Rammer og rytmer i hverdagen, som giver forudsigelighed
- Inddragelse af børnene og de unge i etableringen og justeringen af adfærd/normer/kultur – alt efter deres modenhed, deres behov og deres alder
- At plejeforældrene forklarer børnene og de unge, hvorfor de handler, som de gør

Noter: Regler og adfærdsnormer

Dias
21

Formålet med dette dias er at bede deltagerne om at reflektere over, hvordan en husorden, regler og adfærdsnormer kan være konfliktoptrappende. Og hvordan man kan sikre, at det i stedet virker konfliktnedtrappende.

Herudover bedes deltagerne om at reflektere over, at reglerne er til for at sikre et konstruktivt samspil i familien, men også bidrager til dannelsesaspektet i forhold til, at barnet eller den unge skal kunne fungere i det omgivende samfund. Et sådant regelsæt er udtryk for en manifestation af magt, og til tider kan det være et omdrejningspunkt for konflikt. Derfor er det afgørende, at børnene og de unge er inddraget, og at plejeforældrene forklarer, hvorfor de handler, som de gør.

Et fast regelsæt, hvor børnene og de unge har været inddraget, der kommunikeres klart, og som er forholdsvist urokkeligt, giver retning for adfærden samt giver mindre anledning til konflikter, simpelthen fordi barnet eller de unge mærker, at plejeforældrene står fast og insisterer på det fælles regelsæt.

Deltagerne bedes også reflektere over den dialog, de har som forældre og ved inddragelse af børnene og de unge ift. at sætte fokus på opdragelse.

Underviser kan evt. spørge deltagerne om:

- Hvordan sikrer de inddragelse af børnene og de unge?
- Hvad afgør hvad der er tilladt, hvad der skal belønnes/straffes i deres hjem?
- Hvordan irettesættes der eller skældes ud?

Dias 22

Forslag til mulige emner, der kan være en løbende dialog om i familien

?

Hvad er vores fælles holdninger, værdier og grænser i forhold til børnene eller de unge?

Hvordan inddrages børnene og de unge i etableringen og justeringen af adfærd/normer/kultur – alt efter deres modenhed, deres behov og deres alder. Hvordan forklarer vi børnene og de unge, hvorfor vi handler, som vi gør?

Hvordan sikrer vi, at kulturen og omgangsformerne understøtter barnets eller den unges integritet? Hvordan er vores sprogbrug? Hvordan fastholder vi grænserne for, hvad der er acceptabel/ uacceptabel omgangsform og adfærd i det offentlige rum kontra privatsfæren?

Hvordan hjælper vi hinanden med at være opmærksomme på, når vi har behov for faglig refleksion? Hvad har vi brug for sparring og støtte til (fx fra familieplejekonsulent)?

Hvordan håndterer vi situationer, hvor vi som forældre er uenige om holdninger, tilgange og værdier?

Kultur og dialog som redskab til konfliktnedtrapping

22

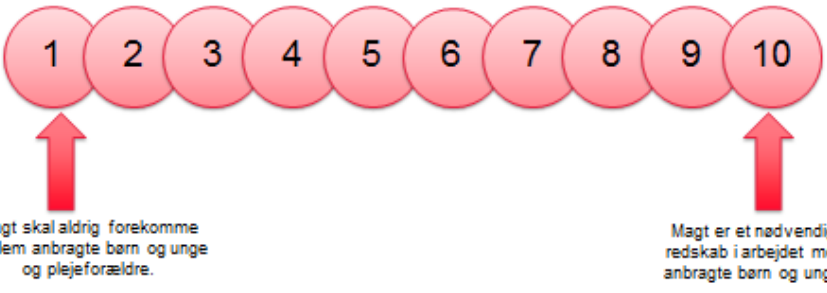
Noter: Forslag til mulige emner, der kan være en løbende dialog om i familien

Dias 22

Formålet med dette dias er at give deltagerne inspiration til de samtaler, de kan tage derhjemme for at blive tydeligere på, hvordan de kan sikre, at husorden, regler og adfærdsnormer kan udformes, så de virker konfliktnedtrappende.

Dias 23

Øvelse:
Hvor vil du placere dig selv på skalaen?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Magt skal aldrig forekomme mellem anbragte børn og unge og plejeforældre.

Magt er et nødvendigt redskab i arbejdet med anbragte børn og unge.

Kultur og dialog som redskab til konfliktretning 23

Dias 23	<p>Noter: Øvelse: Hvor vil du placere dig selv på skalaen?</p> <p>Anslået tidsforbrug: 10 minutter</p> <ul style="list-style-type: none">• 5 minutter til at præsentere øvelsen• 5 minutter til at udfylde <p>Forslag til øvelse: Formålet med øvelsen er, at deltagene selv får et indblik i, hvad de tænker om magt i relationen mellem børn eller unge og plejeforældre.</p> <p>Deltagerne skal sætte et kryds på den udleverede seddel.</p> <p>Gør evt. deltagerne opmærksom på, at det kun er til deres eget brug, og de behøver ikke bruge lang tid på at overveje svaret. Bed hver enkelt om at placere sig selv på skalaen.</p>
---------	---

Dias 24

Opsamling

Hvilke tanker har oplægget skabt hos jer?
Er der noget, I vil arbejde videre med?
Er der noget, I vil have mere fokus på?

Kultur og dialog som redskab til
konfliktneutrering

24

	Noter: Opsamling
Dias 24	<p>Formålet med dette dias er at få samlet op på modulet og få italesat, hvilke emner deltagerne ønsker at arbejde videre med.</p> <p>Dette dias kan tages i plenum, i små grupper eller to og to alt efter undervisers vurdering af deltagerkredsen.</p> <p>Underviser kan med fordel drøfte deltagernes individuelle placering på skalaen på foregående dias. Underviser kan evt. spørge ind til, om de har flyttet sig og hvorfor? Er det fordi, de har et tydeligere billede af, hvordan de definerer magt? Er det fordi, de gør sig nogle andre overvejelser?</p>

Dias 25

Litteratur

- Warming, H. (2011) *Børneperspektiver – Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde.*
- Kayser, S. (2005) *På den anden side – etik, dilemmaer og omsorg.* Ringsted: UFC Handicap.
- Beauchamp, T. & Childress, J. (2008) *Principles of Biomedical Ethics. 6th Edition* Oxford: Oxford University Press.
- Jensen, P. (2010) *Magten i det praktiske pædagogiske døgnarbejde med børn og unge*, Socialpædagogen nr. 2, 2010.

	Noter: Litteratur
Dias 25	Den anvendte litteratur.